

Metsandusnõukogu kohtumise protokoll

Asukoht: Tallinn, Narva mnt 7a

Aeg: 30. november 2015, kl 11.00-13.00

Juhatas: keskkonnaminister Marko Pomerants

Protokollis: metsaosakonna peaspetsialist Kristel Järve

Osaesid:

- 1. Nõukogu esimees Marku Lamp**
- 2. Nõukogu liikmed Indrek Sell, Lehar Lindre, Asko Lõhmus, Ott Otsmann, Aira Toss, Aigar Kallas, Jaanus Aun, Paavo Kaimre ja Rainer Vakra**
- 3. Keskkonnaministeeriumi kantsler Andres Talijärv ja metsaosakonna juhataja Riina Martverk, Keskkonnaagentuuri metsaosakonna juhataja Jaak Rohtsalu**
- 4. Rahandusministeeriumi esindaja Tarmo Porgand**

Päevakord:

- 1. RMK juriidilise vormi võimalik muutmine (Rahandusministeeriumi ettepanek)**
- 2. Puiduenergeetika (Eesti Erametsaliidu poolt tõstatatud teema)**

Kokkuvõte:

Päevakorra esimest punkti otsustati analüüsida. Analüüsi teostavad Rahandusministeeriumi ja Keskkonnaministeeriumi haldusalade asjassepuutuvad esindajad. Analüüsitakse kolme aspekti. Esiteks, kas RMK tulundusasutuse moodustamisel arvestatud argumendid on pädevad ka tänapäeval. Teiseks, kas ja milline on täiendav finantspaindlikkus RMK äriühinguks muutmisel nii RMK enda kui riigieelarve seisukohalt, samuti, kas selle järele on vajadus. Kolmandaks, kas riigi tervikeesmärkide täitmisest lähtudes on mõistlik hoida avalikke funktsioone koos majanduslike funktsioonidega ühes asutuses või tuleks need eraldada. Analüüsitakse kahte võimalikku stsenaariumi: praeguse olukorra jätkumist ja teiseks, vormi muutust äriühinguks koos vajaliku (vajalike) asutus(t)e loomisega.

Päevakorra teise punkti osas oodatakse ära Vabariigi Valitsuse kabineti otsus, mis peaks tulema detsembri jooksul.

Sisu päevakorra punktide kaupa:

1. RMK juriidilise vormi võimalik muutmine

Tegemist on rahandusministri ettepanekuga analüüsida Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) võimalikku juriidilise staatuse muudatust, tähtajaga järgmine aasta.

Rahandusministeeriumi (RM) esindaja riigivara osakonna juhataja asetäitja Tarmo Porgand esitab ülevaate, miks see küsimus tõstatati. Taas on tulnud teemaks osaluspoliitika rohelist raamatut tehes, kus vaadati ka riigi tegevusvormide mitmekesisuse peale: riigiasutused, äriühingud, sihtasutused ja RMK riigi tulundusasutus kui täiendav erisus. See erisus toodi välja ja tõstatati küsimus, kas meil on väikse riigina nii palju erinevaid juriidilisi vorme vaja. Sisult: RMK metsamajandamise ülesanne on tulu teenimine ja praegu on kaasa pandud ka avalikud ülesanded. Kui tulu teenimiseks kasutatakse universaalset vormi (äriühingut), siis oleks paindlikkust tegevuses, suutlikkus pikaajalisemas võtmes paremini üksust majandada, sh finantseerimismeetmete mõttes. Teine pool on riigi tegevuse läbipaistvus. Kui kokku on pandud mõneti vastanduvad ülesanded – metsahoid ja majandamine, siis võib mingil hetkel tekkida konfliktseid seisukohti. Tekitab küsimuse, kas see on mõistlik ja kas kogu metsanduses parema tulemuse saamiseks tuleks tulunduslik ja loodushoiu tegevus selgepiirilisemalt eraldada, kasvõi juriidilise eraldamise moel. Läbipaistvus – riigi ülesannete võimalikult läbipaistev finantseerimine. St, et loodushoiuga seonduvad kulud peaksid käima läbi riigieelarve (RE), mitte ühe riigi tulundusasutuse täiendavast otsustusõigusest lähtuvalt. Erinevatel hetkedel on need põhjused erinevate inimeste poolt välja öeldud ja midagi uut lisada ei ole.

Keskonnaminister ei näe üheski põhjenduses probleemile vastavat kirjeldust, kuid annab sõna aruteluks.

1.1. Arutelu

1.1.1 Küsimused RM esindajale

Tõstatati küsimus, milles peitub läbipaistvuse puudus (mis on tegemata, mis sisuliselt puudu on). On olemas aastaaruanded ja tegevused valdkondade kaupa. RM sõnul on probleem selles, et riigi looduskaitse ülesandeid täidetakse mitte läbi RE, vaid läbi RMK eelarve. Tähtis on see, kuidas riik ülesandeid täidab ja RMK aruandluse läbipaistvus ei ole teemaks. RMK on riigiasutus, tulundusasutuse nimetuse lisaga. Üldise loogika järgi peaks kõigi riigiasutuste tulud ja kulud käima läbi RE. Vastulauseks märgiti ära, et RMK teeb looduskaitsetöödest vaid üht väikest osa, mis on konkreetselt kirjeldatav. Võrreldi RMK-d Eesti Energiaga (EE), mille osas riigil on kasumiootus ja see saadakse RE-sse dividendide näol. Samuti saab kasumi RMK tegevusest. Esitati küsimus, kas on selliseid administratiivseid manöövreid vaja teha, mille suurus ei pruugi tasakaalus olla saadava võimaliku muudatusega maksumaksjale, valitsusele jne.

Ei mõistetud metsa hoidmise ja majandamise vastandlikkust. Paluti selgitust, kas juhul, kui riigimetsas ei saa neid koos teha, siis kas ka erametsas peaksid need tegevused olema eraldatud. RM ei väitnud, et ei saa käsikäes olla, aga mingite asjaolude kokkulangemisel võib tekkida huvide konflikt. Ka erametsas vaatab riik, kas seal käitatakse reeglipäraselt või mitte. RMK metsamajandajana peab ikka metsa eest hoolitsema ja jätkusuutlikult majandama.

Esitati küsimus RM-le, millised on rahanduslikud põhjused. RM tõi veelkord põhjendusena välja RE läbipaistvuse ehk mille jaoks riik raha kulutab ning RMK finantspainsust. Viimane tähendab, et kuna praegu RMK peab tegevust planeerima aastaeelarvete baasil ning RMK-l pole võimekust kaasata pikaajalisteks investeeringuteks pikaajalist raha, siis see osa on paindlikkuses puudu. Põhimõtteliselt tähendab see laenude kaasamise võimalust.

RMK esindajalt küsiti näidet, millist investeeringuvajadust praegu tulundusastutusega täita ei suudeta (nt nõukogus selgunud vajadus). RMK-l on käsulaud ees, plaanis aastani 2020 sellist ettevõtmist ei ole, millele RMK-l endal raha ei pruugi jätkuda. Kui on mõni erakorraline plaan, siis selle jaoks ei pruugi raha jätkuda (nt metsa suure augu kaevamiseks, kuhu kõik prügi metsa alt korjata). Kokkuvõttes ei näe plaan aastani 2020 ette vajadust täiendavate rahaliste vahendite kaasamiseks, v.a. juhul, kui omanik ei soovi eesmärkide täitmiseks mõeldud raha mujale rakendada. Viimasel juhul on RMK tegevuste täitmiseks vaja raha juurde tuua. Kuna sellist ootust ei ole, siis praegu ei peeta vajalikuks sellel teemal spekuloida. RM näeb siin just analüüsi kohta: ehk kui RMK-sse tuuakse sellist raha, siis milline on efekt riigile. Ehk küsimus, kas laenu raha kasutades oleks riigimetsast saadavat väärtust võimalik kasutada universaalsemalt. Analüüsimate jätetakse kasutamata võimalus otsida veel paremaid lahendusi.

Toodi esile Riigikogu otseülekandes rahandusministri viitamised riigikontrolli 2010. aasta aruandele RMK tegevuse osas ning paluti selgitada, millistele aspektidele rõhuti. Toodi välja, et aruandes oli põhiohk vaid ühel aspektil RMK tegevusest, raiemahul. Lisaks on RMK-l teised tegevused – metsahoid, metsakasvanduslikud ja –paranduslikud tööd jm. RM sõnul oli aruandes konkreetne soovitus eraldada metsa majandamise ja n-ö loodushoiu pool. See on toodud aruande teises osas peale raiemahtude käsitlemist. Tegemist siis taas-lahutamisega, mida saab teha, kui mudel pole end õigustanud. Riigikontrolli fookus oli RM arvates jätkusuutlikkusele suunatud, kuna raiemaht on metsamajandamise jätkusuutlikkusega seotud.

Paluti vaadata ja hinnata suurt pilti: kust tuleb RMK-sse tulu – läbi erasektori, tööstuse, algselt Euroopa riikidest, Jaapanist jm. St, puidukasutus on kõige suurem tuluallikas. Kui erasektor saab RMK poolt turule toodud ressursiga võimalikult hästi toimetada, siis lisandväärtus ja riigile tulev tulu on suurem kui vaid ühe äriettevõtte kasum või tulu. Tööstuse pool on olnud igal aastal ülevaatavas diskussioonis: kuidas asjad toimivad, kuidas puit turule tuuakse, kas RMK-l on stabiliseeriv roll. Toodi näide, et erasektor võib otsustada turule puitu mitte tuua (sest hind on madal). Kuna riigi käes on pool metsast, siis kui ka siin otsustatakse, et pole tarvis puitu turule tuua, siis erasektor kannatab selle all veel rohkem. Asudes midagi kardinaalselt reformima, nt RMK peaks kuskile midagi investeerima, siis kindlasti tuleb ka seda suurt pilti vaadata: kas ja kuhu on erasektor investeerinud, kuhu planeerib investeerida. Riigitulu ja maksutulu tuleb suuresti erasektorist.

Meenutati, kuidas toimus 1997. aastal arutelu riigimetsa majandava organisatsiooni võimaliku vormi üle. Koguti ekspertarvamusi jm ning aktsiaselts (AS) oli ka üks võimalusi. Lõpuks jõuti tulundusastutusele. Kuna mitu aastat on möödas, siis võib nüüd uuesti analüüsida, kus on võimalikud vastuolud. Riigikontrolli aruandes käsitletud raiemahule lisaks tuleks käsitleda teisi teemasid, millega RMK seotud, nt puiduturu tasakaalustamine.

RM-le esitati küsimus, kas nende arvates on RMK-l praegu mingeid avalikke funktsioone, mida ei peaks üldse tegema või rahastama. Sellele praegu ei saa vastata. Küsimus sõnastati ümber ja küsiti, kas on olemas häid eeldusi, et nende avalike funktsioonide rahastamine läbi RE võiks olla teistsugune või parem. RM viitab klassikalisele riigi toimimisele ja korraldusele ehk riigi avalike ülesannete täitmine peaks olema rahastatud läbi RE. Küsimus on, kust tuleb raha RE-

sse, kas maksutulust, ettevõtete omanikutulust (sh RMK) ning see on tulu-kulu tasakaalu küsimus. Kõige läbipaistvam riigi toimimise skeem. Riigi prioriteetidest oleneb, millised on konkreetsed ülesanded mingil ajahetkel ja kui palju sinna raha panustatakse. Praegu on tegelikud tegevusmahud ja -suunad RMK otsustada. Viidati, et RMK nõukogus on ka RM esindaja ühe häälega ning miks eeldatakse, et kusagil mujal on see teadmine parem. Vastuseks toodi, et nõukogu roll on vaadata, kuidas RMK toimetab talle seatud ootuste raames ega tee metsapoliitikat. Metsapoliitika on Keskkonnaministeeriumi (KeM) ülesanne.

Toodi välja, et riigikontrolli 2010. aasta aruandes 2004. ja 2008. aasta raiemahtusid ning praegu sellele viidata on ajalises mõttes vale. Näiteks sellel aastal on riigikontrolli tulemus selline: riigi tegevus looduskaitse korraldamisel ning pool-looduslike koosluste säilitamise tagamiseks, kus öeldakse täpselt vastupidist, et see tuleks koos Euroopa Liidu rahadega puhtalt RMK kätte, et saaks asjaga edasi minna. 5 aastaga on ka riigikontrolli vaade muutunud. Analüüsis tuleb alustada nullist, mitte eelnevast seisust. RM-i põhiline lähtealus analüüsiks tuli osaluspoliitika rohelisest raamatust (2014) ja riigikontrolli audit on täiendav materjal. Vanu andmeid saab kasutada aluseks, et hinnata arengut.

Mainiti ära, et nii teooria kui praktika järgi, kui on tegemist multifunktsionaalse organisatsiooniga, millest üks on tulu teenimine, siis pikas perspektiivis teised alati kannatavad. Esitati küsimus, kuidas sellist süsteemi peaks praktikas valitsema, sh millised funktsioonid tasub kokku panna (sest tehnika on sama ja kompetents jne). Traditsiooniline looduskaitse sektor pole lõpuni RMK tegevusega rahul. Aga praeguses lahenduses nii Keskkonnaameti kui ka RMK osavõtul tasapisi avaneb diskussioon, kus need kaks või mõnikord ka rohkem organisatsiooni kooskõlastavad omavahel tegevusi, tekitavad ühiseid arengukavasid jne. Kui rahanduslikud põhjendused ei ole veenvad ning asi taandub sisule ehk erinevate funktsioonide üheaegsele esindamisele, siis palju mõistlikum on kasutada mingit demokraatlikku suhtlemissüsteemi, selle asemel, et asuda lammutama.

Rõhutati veelkord, et puidutööstuse lisandväärtuse kasv on viimastel aastatel olnud väga hea (eelmisel aastal üle 11%). Kuna ressurss tuleb metsast, siis see näitab, et nii riigi kui ka erametsa pool on ressursi osas toimunud hästi. Seega tuleb enne reformimist hästi järele mõelda, kas on turu jaoks tekib mõni probleem. Tööstussektoritest on puidutööstus praeguse lisandväärtuse ja mahtude arengu kohalt esimesel kohal. RM tõi välja, et peale RMK on veel ka eramets, kust lisandväärtus tuleb. Vastulausena on riigimetsal siiski väga suur roll, nii suure metsa osakaalu tõttu kui ka kõige intensiivsema metsamajandajana. Samas on metsamajandamise intensiivsus välja arvestatud – kõik komponendid on korruga mängus, RMK on intensiivne ja süsteemne ka nt kasvatamises.

Esile kerkis küsimus ka selles, kui palju organisatsioone samal tükil toimetama peavad. Just multifunktsionaalsuse pärast tehtigi tulundusasutus. Äriühingul on surve teenida tulu. Esitati täpsustav küsimus, kas AS-i moodustamine tähendaks ka loodushoiu ülesannete ümber jaotamist, organisatsioonide ülesannete ümbervaatomist, teistsugust rahastamist või uute organisatsioonide tekkimist. RM arvates ongi see üks analüüsi teemasid: kas mõistlikum on *status quo*, mingisugune vaheversioon (tegevused jäävad ühte kohta, kuid on mõistlik vormi muuta) või muud alternatiivid, kus on eraldi organisatsioonid erinevate ülesannetega – loodushoid ja metsamajandamine. Avaldati arvamust, et igal juhul jõutakse praeguseni. Kui muudetakse vormi, siis tuleb kogu riigimetsandus ümber teha.

Juhiti tähelepanu rahandusministri tehtud viitele julgeolekuküsimustele seoses riigiasutuste moodustamise ja ümber kujundamisega. Tõstatati küsimus, kas RMK korral on julgeoleku tema

juures. RM esindaja arvates oli tegemist üldkonseptsiooniga, sest üks RM vastutusala on osaluspoliitika – miks riik osalusi omandab. Üks põhjendus julgeolekuline.

1.1.2 Arvamuste avaldamine

Keskkonnaminister esitas oma kokkuvõtte teemast. Kaks märksõna: omandi-, äriühingute või juriidiliste vormide paljus ja riigieelarveline läbipaistvus. Esimesel juhul tegemist poliitilise otsusega, tehakse analüüs ja saadakse üks vorm vähem. Läbipaistvus pole nii konkreetne, üritame saavutada, aga lõpuks võib ikka keegi, riigikontrolör, keskkonnakomisjoni esimees või minister öelda, et pole piisavalt eesmärki saavutatud. RE ei sobi läbipaistvuse etaloniks. Ehk siis läbipaistvusega rahulolu on subjektiivne kategooria. Tõstataks küsimuse, kas see võimalik muudatus: võngutamine, organisatsiooni muutused, inimestega mängimine jms on samal kaalukaasul läbipaistvuse saavutamiseks. Tundub ebaproportsionaalne vahend läbipaistvuse suurendamiseks. RM toob lisaargumendina välja RMK enda finantseerimise mudeli, mis võib luua tulevikus täiendavaid võimalusi. See osa analüüsist.

Toodi esile, et metsapoliitikas on toodud säästlik metsandus, mis meie üllam eesmärk ja kannab meie tõrvikut ka poliitilisel tasandil Euroopas. Säästlik metsandus sisaldab ka läbipaistvust, kuid mitte läbi eelarvete, vaid diskussiooni. See peab olema nii demokraatlik protsess kui vähegi võimalik ja peab sisaldama kokkuleppeid. Võib olla need kokkulepped ja mehhanismid vajaksid parandamist: kuidas RMK suhtleb teiste asutustega ja vastupidi, kuidas võtab kodanikuühiskond osa riigi metsandusest jne. On väga palju võimalusi, mida on marginaalselt kasutatud. Just multifunktsionaalsuse ja sellega seotud läbipaistvuse tagamine on keeruline. On halb mõte rahanumbrite läbipaistvuse nimel protsessi ja eesmärkide läbipaistvust ohvriks tuua.

Meenutati taas metsapoliitika tegemisel RMK moodustamiseks erinevate vormide (hallatav asutus, sihtasutus, äriühing) kaalumist. Tulundusasutuse jõuti seetõttu, et ei suudetud defineerida, kus üks töö lõppeb ja teine algab. Tulunduslike raiete (nt lageraie) korral on lihtne, vaja puit virna saada, sorteerida ja maha müüa. Aga peale selle on harvendusraied ja looduskaitse raied, mida tehakse piiranguvööndis (RMK-l pindalaliselt umbes 20%). Seal pole selge, kas looduskaitse või tulunduslik tegevus – puit müüakse ikkagi maha. Ei olnud selget nägemust, kuidas erinevate raiete käigus tekkinud puitu eristada. Teiseks, ei ole vaja ühte funktsiooni kolme erineva asutuse vahel ära jagada: üks mõõdab, üks raiub, üks müüb. Küll oli metsapoliitikas kirjas, et funktsioonid tuleb ära lahutada – seoses puidu töötlemisega. RMK eelkäijad tegelesid ka puidu varumise ja töötlemisega, see funktsioon eraldati ja on praegu erasektoris. Tulundusasutuse juurde jääd, kuna ei suudetud lahutada, kus hakkab äritegevus ja kus see, mida lihtsalt on vaja ära teha. Läti mudelis on AS ja riiklik metsateenistus. Viimases üle 600 inimese töö, kes tegelevad AS-ist välja tõrjutud ülesannetega. Ka meil tuleb vormi muutes mingid osad sellest tulundusasutuse tegevusest eraldada ja see ei aita riigireformi plaani sissekirjutatud töökohtade arvu optimeerimisele kaasa. Praegu RMK-s tegeleb sama inimene nii raie planeerimise kui ka vääriselupaikade inventeerimisega. Siis tuleb need funktsioonid asutuste vahel ära jagada.

Toodi välja, et tegemist pole mitte ainult poliitilise kokkuleppe, vaid ka sotsiaalse kokkuleppega. On inimesi, kes aktsepteerivad oma elukoha ümbruses RMK aktiivseid raieid, sest teavad, et RMK teeb ka midagi muud – lõkkeplatsid jms. Väideti, et see on lihtsam sotsiaalne kokkulepe. Funktsioonide eraldamisel raiefunktsiooniga asutust tümitatakse, teist kiidetakse. Funktsioneerimise osas midagi katki ei ole, mida peaks parandama hakkama. Kui

küsimus on rahanduslik, siis teine asi. Aga seni ei ole ühtegi head ideed, milleks on vaja investeerida.

RM rõhutas, et küsimus pole ainult RMK vajadustes. Mets on riigi vara ja riik tervikuna on läbi RE finantseeritud. Küsimus on selles, mis on tervikpildis olulisem: kas RMK tulu kasutamine ainult metsanduse valdkonnas või kasutada seal muid finantseerimisvahendeid metsa jätkusuutlikuks majandamiseks ja paralleelselt metsatulu kasutada RE-s. Kui seeläbi oleks ühiskondlik kasu suurem, pole probleemi.

Märgiti ära, et ka praegu võetakse 20-25 miljonit dividendidena välja ja lahutatakse metsandusest, kasutatakse RE-s. RM tõi välja, et kui samal aastal on RMK-l x miljonit eurot investeringut, mida saaks teha võõrkapitali abil, siis selle võrra saaks dividende kasutada rohkem üldistes huvides. Kogumina oleks tulem ühiskonnale parem.

Arutleti teemal, mis on riigimets ja metsatulu RE kontekstis. RM sõnul vaadatakse kõigi äriühingute tegevust tervikuna (sh EE, Tallinna Sadam) ning arvestatakse jätkusuutlikkusega, et tulevikus oleksid ka ettevõtted toimimisvõimelised. Ei vaadata lühiajalist dividendide tulu. Vaadatakse läbi pikkade prognooside, mis on investeringuvajadus ja sealt alles jääv dividendide maksmise võimekus. Kui juurde tuua üks täiendav komponent, mida äriühingutel on võimalik kasutada, aga RMK-l mitte, siis metsa panus on riigi üldisesse heaollu sellevõrra suurem.

Toodi välja, et metsa ja puidusektori lisandväärtus ligineb ca 1 miljardile eurole sel aastal, millest erasektorist tulev puit moodustab veidi suurema osa. Avaldati veendumust, et RMK on saanud ka kuluefektiivsuse poolega väga hästi hakkama. Teenused ostetakse väga suurelt sisse ja see on ka tööstusettevõtete arvates läbipaistev. Ei investeerita ise, nt tehakse kolm saekaatrit juurde või autobas ja algul saadaksegi rohkem, hiljem vajub ära. Teenuse sisseostmine on viinud kuluefektiivsuse suuremaks.

Võeti lihtsustatult kokku RM sõnum, milles seisneb teema numbriline ja rahanduslik sisu: RMK saaks teha investeringuid laenu abil ja sellevõrra on jooksvalt suurem kasum võimalik dividendidena välja võtta. RM nõustus selle kui ühe argumendiga, kuid ei nõustunud sellega, et suurendatakse kasumit tuleviku arvelt (laenu tagasimaksmine). Eraettevõttes laenukapitali kasutamine tootmisvõimekuse parandamiseks on tavaline. Toodi välja, et seejuures on oluline omaniku soov, vastavalt soovile jooksvalt kasumi välja võtmiseks ja laenukapitali vajadusele. RE-sse tuleks vähemalt ajutine kasum – võtta laenu ja siis tõsta väljamakstavaid dividende.

Tõstatati küsimus, mis meede metsanduses oleks, milleks on vaja investeerida. Nt metsatee ei ole inimestele vajalik, aga puiduveoks on. RM sõnul on jutt suurematest infrastruktuurilistest muutustest, maaparandussüsteemidest jms – milliste väljaselgitamiseks tuleb teha analüüs.

RMK esindaja tõi välja, et peale nõukogus arutamist võivad nad tõenäoliselt teha Vabariigi Valitsusele ettepaneku vähendada kasumit ja selle asemel teha pikaajalisi investeringuid. RMK suudab piisavalt selleks teenida ja esimesena valikuna ei võtaks mitte dividende välja, vaid investeeriks saadud tulust, mitte ei võtaks laenu. RM märkis, et tegemist ei ole kitsalt metsaomaniku vaatega, vaid riigi kui terviku vaatega.

Tõstatati küsimus, mis on omaniku vaade, kas olulisem on RE-sse raha saada või metsaparandusse investeerida. RM sõnul on oluline jätkusuutlik metsamajandamine selliselt, et oleks tehtud vajalikud investeringud ka tulevikku vaatavalt, mis annaks pikaajalist tulu igal aastal. Selline mudel peaks olema ideaal. Äärmuslikud valikud on kõik tagasi panna ja mitte

midagi välja võtta ning vastupidi, kõik välja võtta. Nende vaheline tasakaal on oluline. Vastuseks öeldi, et senine praktika ei ole ka kumbagi äärmusesse läinud.

Toodi välja, et neid ettevõtteid, kes laenu arvelt dividendide välja võtavad, on pigem vähem. Laenu võtmine on pigem seotud pikemalt ette vaatamise ja investeringutega. Ka RM rõhutas, et väide, et laenu võetakse dividendide saamiseks, on kontekstist välja võtmine, ettevõtte ja selle tegevuste finantseerimine on aga tervik. Selle peale võeti sõna, et praegu ei räägita suuremast investeerimisvajadusest, kui RMK teenib. Midagi pole investeerimata, osa tulu läheb ka täna RE-sse. Seetõttu on antud juhul laenu võtmisel kõla, et tõstetakse dividendide. RM sõnul on vale see, et ei vaadata ettevõtte rahavoogusid tervikuna, vaid sildistatakse sissetulevat raha konkreetselt väljamineva rahaga, mitte sellisena kui riigikassas või –eelarves asi on. Maksutulu kasutatakse universaalselt kõikideks riigi kulutusteks. Samuti võetakse laenu, kas sihtotstarbeliselt või universaalselt oma tegevuste täiendavaks finantseerimiseks, mida kasutatakse erinevateks investeringuteks. Kontseptuaalse lähenemise küsimus. Et jääks halb maik asjale juurde, siis öeldakse, et laenu võetakse dividendide maksmiseks, kuigi laenu võetakse täpselt selles ulatuses, mis on ettevõtte pikaajalisteks investeringuteks vaja.

1.1.3 Analüüsi defineerimine

RM ettepanek on üle vaadata 20 aastat tagasi leitud argumendid, mille baasilt otsustati tulundusametuse vorm, ja otsustada tänapäevases valguses, kas argumentide hinnangutes on midagi muutunud. Teiseks, kui RMK tegevusvorm saaks finantseerimise paindlikkust juurde, siis kas seeläbi on võimalik ka riigile omanikutulu suurendada.

Avaldati arvamust, et Eesti oli (või on) ainulaadne, kuna suutis metsi majandades omanikule ka tulu teenida. Teistes riikides (Lätis, Leedus, Poolas, Tšehhis) on metsamajandamine riigi poolt doteeritav tegevus. See ärimudel võimaldas seda, et jäi ka midagi üle ning oli üks oluline argument. Riigile oli sõnum, et ei pea peale maksuma, vaid on võimalik teenida, just läbi finantsmehhanismi paindlikkuse. Kunagi oli läbi metsakapitali, nüüd RMK enda põhine eelarve. St, et vajalikeks töödeks RE-st raha ei saa, lisaks tuleb ka omanikule tulu teenida. Samas ka omanikule teenitakse kasu. See innustab tegema. Näiteks kui RMK-st teha mitte äriühing, vaid hallatav asutus, siis üsna pea on RE-s metsamajandamise kulurida.

RM-l paluti teist ettepanekut uuesti formuleerida. RMK juriidilise vormi muutus annaks täiendavat paindlikkust organisatsiooni finantseerimisel ja küsimus, kas seeläbi oleks võimalik ka täiendavat efekti riigile kui omanikule saada. Paluti rõhutada, et sõnastusest tuleks välja, et mitte tulu, vaid eesmärkide täitmine on oluline. Lisada: *tervikeesmärkide täitmisele riigile kui metsaomanikule.*

RM lisas, et mõlemas ettepanekus on läbivaks teemaks ülesanded, mida RMK täidab – eraldada, mis on puhas majandustegevus sellele kaasnevate kohustuslike elementidega ja mis on eelkõige avalikust huvist lähtuvad tegevused.

Tõstatati küsimus, kes analüüsi teeb, kas paarikümneliikmeline töörühm.

Avaldati arvamust, et sellel süsteemil on kaks tasakaaluseisundit ja vahepealseid pole mõtet analüüsida, sest need ei toimi. Näiteks, kogu maailma praktika näitab, et ei toimi AS-i vorm ja endiselt kõikide funktsioonide seal hoidmine. Võib uuesti proovida kaardistada *status quo* ja teise variandina kõik funktsioonid lahku lüüa. See analüüs võiks olla lihtne, palju saab vastata lihtsa tabelina ja kuluefektiivselt.

Kokkuvõttes on kolme asja vaja analüüsida. Esiteks, kas argumendid tulundusasutuse loomiseks on 20 aastat hiljem samad ja pädevad. Kui on, siis on ülesanne lahendatud. Kui ei ole, siis vastata küsimusele, mida saaks teha teisiti, esmajoones RM ettepanek täiendavaks pindlikkuseks riigi ja eelarve finantseerimise seisukohast. Kui RMK-l oleks sisemine vajadus, oleks see survena ilmselt tänaseks juba avaldunud (juhatusest, nõukogust vm moodi). RM märkis, et see surve on juba viimasel kahel aastal realiseerunud ja vähemalt kahe RE seaduse eelnõus (lisaks ilmselt ka 2016. aasta omas) on teoreetiline võimalus RMK-l riigilt vajadusel laenu saada. Vastulausena toodi välja, et põhjus, miks selline võimalus sisse kirjutati, oli see, et riik soovis dividende välja võtta. RM väitel on see sildistamise teema. Kui omanik investeerib nii palju, et pole võimalik tulu saada, siis võetakse investeerimiseks laenu. Küsimuses jäädri eriarvamusele, väideti jätkuvalt, et praktiline vajadus on ikkagi dividendide väljavõtmises.

1.1.4 Analüüsi teostamine

Tõstatati küsimus, mismoodi või kelle abiga selle tulemuseni jõutakse ja kes rahastab.

Tehti ettepanek esimene etapp teha läbi väga kuluefektiivselt, tarkade inimeste jaoks mõne tunni teema. Seejärel saab otsustada, mis edasi teha.

Võimalus ka, et KeM metsaosakond tegeleb esimese teemaga ja teise RM. Aga sellisel juhul pole tulemus võib olla rahuldav. Esitati võimalus, et KeM ja RM tegelevad analüüsiga koos.

Tehti ettepanek, et kui laual on kaks võimalust, *status quo* ja muuta, siis teisele asjale saab RM hinna juurde panna.

Toodi eraldi välja, et ettevõtted hindavad reformimise ja oluliste muudatuste vajadust selle järgi, kas on kliente, käivet, müüki, kasumit. Kui kliendid on rahulolematud, siis need numbrid võivad kiiresti muutuda. Tehti ettepanek ka klientide osa vaadata ja avaldati arvamust, et tõenäoliselt nende arvates toimib süsteem mõistlikult. RM lisas, et kui kliendid on liiga rahul, siis võib midagi olla tegemata. Arvati, et selline väide on liiga kaugele minemine. Väideti, et tegemist on kahe küsimusega: esiteks vastus RM-ile, aga teiseks, kuidas RMK-d paremaks teha. Siis on olulised paremuse kriteeriumid.

Rõhutati, et analüüsi eesmärgiks ei saa võtta seda, kuidas RMK parimal võimalikul moel omanikule tulu teenib, kuna riigimetsa pidamise eesmärk on oluliselt laiem. RM nõustus osaliselt, et omanikutulu saab ainult keskkonnatingimusi arvestades optimeerida, täpsustades, et tuleb toimetada arvestades seatud tingimusi. Nõukogu poolt rõhutati, et RMK loob hüvesid, mida ei saa rahaliselt mõõta. Küsimus ei ole vaid olemasolevates keskkonnatingimustes, vaid neid ka luuakse. Enamik inimesi ei oota metsast puitu, mistõttu hakkame lõhkuma ühiskondlikku kokkulepet. RM arvates ei ole see nii, kui riigimetsa majandamise taga vahetatakse välja vaid üks sõnaühend. Sellega ei nõustuta ja on eelnevalt juba arutatud, kuid RM jääb eriseisukohale, väites, et kui tasuvusanalüüs näitab, et sildivahetus toob kuhjaga tagasi, siis see investeering mõistlik.

Toodi välja, et tuleb ka arutada, kelle omandis mets on pärast AS-i moodustamist, kas AS-i bilansiline väärtus või riigi bilansis jätkuvalt KeMi omandis. Viimasel juhul tekib küsimus, kuidas puit liigub opereeriva RMK kätte. Nt EE ostab põlevkivi riigilt. Analoogia korral peaks olema lisaks institutsioon või organisatsioon, kes RMK-le selle puidu, mille RMK maha müüb, kätte annab. Kuna EE korral käib pidev vaidlus, miks on sellised lepingud ja sellise hinnaga

(kaevaja lepingud) ja pole avatud konkurents, siis võib see tekkida ka metsanduses – võrdne raiumise õigus ja miks RMK-le edasi anda. Siis polegi operaatorit (RMK-d) vaja, otse müük.

Lepiti kokku, et ei tellita kallist uuringut rahvusvahelisest audiitorfirmast, vaid asi lahendatakse KeMi ja RMi haldusalade asjassepuutuvate esindajate abil.

Arutleti veel teemal, kas on ka tegelik vajadus selleks analüüsiks, ühisele meelele ei jõutud (vaid RM näeb vajadust).

1.2. Kokkuvõte

Keskkonnaminister võtab teema kokku ja lubab hiljem välja pakkuda, kuidas ja mis tempos teemaga edasi minna.

2. Puiduenergeetika (Eesti Erametsaliidu poolt tõstatatud teema)

MTÜ Eesti Erametsaliit (EEML) tutvustas pöördumist (kirjalikult pole saadetud). Metsaomanikud on mures, et tänaseks on küpset puitu rohkem kui tarbijaid ja hind on nii madal, et pole omanikule atraktiivne. Lisaks on Eestis, idaservas olemas paigad, kus puitu kasutada (küll mitte kõige efektiivsemalt). EEML tõstatas küsimuse, kas puit peab metsas ära mädanema või tuleks sellega midagi ette võtta seni, kuni pole paremaid lahendusi. Samuti küsiti, kas selle puidu kasutamise läbi tekkivad töökohad võiks olla Eestis olulised, kuna metsasektor on väga tähtis Eesti majanduses. EEML sõnul kasvab metsas peale palgipuu ka lehtmets, mida praegu on palju seisus küps ja üleküps. Näidati fotot 52-aastasest hall-lepikust Tartumaal. Teema seoti taastuenergia kasutamisega ning EEML esitas küsimuse, mis on mõistlik teha.

2.1 Arutelu

Keskkonnaminister nõustus ja tõi välja KeMi seisukoha, et parim võimalik lahendus oleks, et sellise puidu olemasolul oleks ka turg olemas. Samas konkreetsel juhtumil on väga palju tegemist poliitikaga. Ilmselt jõuab teema ka valitsuskabinetti. RM-ilt paluti informatsiooni, mis on debatt praegu energiaturu seaduse muudatuste, erinevate poliitikute, varade mahahindamises jms, perspektiivi ja hetkeseisu, mis on Narva küsimuses poliitilised valikud.

RM vastas, et MKM on ette valmistamas elektrituru seaduse eelnõu. Võtmeküsimuses biomassi põletamiseks Narvas elektrijaamades on alternatiivid: ei maksta toetust; võimaldatakse maksta nii siseturu taastuenergia toetuse võtmes kui ka riikidevahelise statistika kaubanduse võtmes või kolmandaks lubatakse maksta ainult statistikakaubanduse võtmes. RM seisukoht on, et tarbijate, kes igaüks maksab taastuenergia tasu, huvides oleks kasulik, et oleks võimalus seal biomassi põletada. Küsimus on selles, kas mingisugune teine majandusharu, mis kasutab analoogset tooret, saab kahjustada (pelletid jms), kuna nende konkurentsipositsioon nõrgeneb. Tarbija vaates on biomassi põletamine taastuenergia kasutamiseks kõige odavam viis (võrreldes nt tuulikutegega). Kuna riik EE omanik, siis lisameetme kasutamise võimalus annab riigile täiendavat omanikutulu võimalust või säilitab selle. Kui biomassi põletamise võimalust seaduse tasandil ei teki, siis tekib suur investeeringu korstnasse kirjutamine, suur eelarve auk.

Erinevad omanikud on Narvas puidu põletamise osas erineval arvamusel.

EEML tõstatab küsimuse, kas teoreetiliselt on võimalik, et Narvas ei põletata Eesti päritolu vaid muudest riikides pärit puitu. RM sõnul on loomulikult võimalus, tõi näite ka muud päritolu prügi põletamise kohta. Küsimus on majanduslikus otstarbekuses, metsaomanikele on see murekoht.

Toodi välja, et praegu kogutakse kümneid või isegi sadu omavalitsuste allkirju petitsiooniks, et Narvas ei toetataks põletamist. On väga palju neid valdasid, vallamaju, kes on läinud hakkepuidule üle. See on pidev ja kestav protsess, muutus toimub niikuinii. Statistikaubanduses võiks seda veel vaadata, kuid siiani on taastuenergia tasu makstud koostöö režiimile. Lõpuks aetakse ka paberipuitu ahju. Tegelikult on mitmetahuline teema. Lisaks on viidatud, et tuua mujalt, nt Lätist. Samas Läti piirist 50 km kaugusel on ka hakkepuidu tootja, kes ei mõista, kuidas EE saab näidata Läti pakkumised on palju soodsamad kui Eestist tuua. Ei nõustuta, et lõpuks peavad selle kinni maksma kodanikud taastuenergia tasude kaudu. Läbi statistikaubanduse, ehk selle maksab kinni Luksemburgi vm Euroopa riigi maksumaksja, siis võib veel mõelda. Ei sobi Eesti elektritarbija arvesse sisse kirjutamine.

RM kommenteeris, et midagi on valesti, kui ühest küljest vallad koguvad vastuseisuks allkirju, teisalt aga pole erasektoril puitu kuskile panna. Vastuseks on tegemist logistika küsimusega. Nt mädanenud leppa Hiiumaalt pole mõtet Narva vedada, lokaalsed väiksed katlad rohkem õigustatud. RM teine kommentaar on nende väide, et biomassi põletamise korral peaks tarbijad vähem, mitte lisaks maksma.

Toodi välja, et ökoloogilises mõtte ei lähe puit raisku. Peale metsaomaniku vaate teine külg – pole mõistlikku plaani, milline Eesti puiduenergia süsteem peaks olema, et oleks efektiivne. On vaja vaadata, mis on efektiivne, kus see on võimalik, milliseid lisainvesteeringuid on vaja, kui intensiivseks teeb see metsa majandamise, kuivõrd praegune puistute struktuur seda võimaldab jne. Selline protsess tuleb läbi teha. Ilmselt jõutakse selleni, et peaks olema piisavalt tihe koostootmisjaamade võrgustik, tehnoloogiad on olemas. Sageli pole juurdepääsu ja alati pole mõtet ka tekitada, st pole igale poole vaja metsateid ja kõiki metsi kuivendada. Väideti, et saab ka lihtsamalt – nt kui inimesi ei ole, siis on võimatu ka kaugkütte võrku sooja anda. Piir tulebki vastu kaugküttevõrkude olemasolus – potentsiaali on ja saaks arvutada, milline on vajadus. Ilmselt energiamajanduse arengukava suudab seda ka kajastada. Elektrit tarbitakse rohkem kui soojust.

Märgiti ära, et Narva teema ongi keeruline ja seal on ka mujal erinevaid arvamusi (erinevad tööstused nt). Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu esindaja sõnul on jäädud varasemate arvamuste juurde – võiks vajadusel toetada põletamist ümbruskonnast tulevas mõistlikus mahus (375 GWh), mitte nii palju kui vahepeal tehti. Keeruline on see, et Narva võimekus on nii suur, et võib turgu oluliselt mõjutada.

Kommenteeriti, et kui 2009. aastal tekkis võimalus Narvas puitu katlasse ajada, siis samal ajal oli just üle maailma majandus kokku kukkunud ja kõik metsaomanikud raskustes. Oli tarvis mingisugust lahendust. Erametsaomanik sai tegevuse peatada, tegeles muuga. Kui riik oleks metsaraiumise seisma pannud, oleks Eesti metsatööstus põhja lastud. Tegelikult riik raius edasi ja isegi tõstis veidi mahtu. Seega metsatööstus on alles ja väga hea. Hetk oli väga kriitiline, sest mingil hetkel oli Narva platsil 50 000 tm puitu, ka paberipuitu (aga see seal, kuna sadamast ei läinud ühtegi paberipuidu laeva). Sel hetkel tuli riik appi ja seda oli vaja. Veel mõned aastad tagasi oli tegemist teistsuguse seisuga, koostootmisjaamasid ei olnud veel. Hea on numbriline lahendus, kuid veel parem, kui öeldaks välja, et Narva ei panda toetuse toel enam ühtegi tihumeetrit puitu, et selle kõrvale saaks tekkida mingi muu eraettevõtlusel baseeruv veski, nt

pelletiveski vms. Siis on ka selle piirkonna probleem on lahendatud. Väidetavalt ei ole tegemist ei majandus- ega metsanduskriitilise ega nn mädanenud metsa kriitilise probleemiga. Vaid ettevõtte probleem.

Teadlaste seisukohalt märgiti ära, et kaudselt reklaamitakse Eestit ka rahvusvaheliselt, läbi teadusartiklite, ning hiljutises artiklis tuuakse välja, et mõnes aspektis on Eesti metsandus maailmas eeskuju vääriv. Üks puudutab kõdupuidu teemat, viiendik metsaelustikust. Sealt on ka rohkem võimalik võtta, kuid ühest küljest on tegemist edulooga. Sellega ei nõustu metsaomanikud, kelle jaoks pole 50 aastat kõdupuitu investeerida mõistlik.

Toodi esile, et taastuvenergia tasude mõte on pidevalt uusi võimsusi ja uusi tehnoloogilisi lahendusi arendada. Hinnaskaalas peaks kõik muutuma odavamaks (tuuleenergia, päikesepaneelide hind jms). Vanades ahjudes puidu põletamine ei ole roheenergia ja taastuvenergia võit Eesti Vabariigis aastal 2015. Eesmärk vaid ühe ettevõtte päästmine. Ilma dotatsioonita on teine asi. CO₂ kvootide hinnatõusu tõttu võib see ka tulevikus ilma toetuseta toimida.

EEML nõustub varasema väitega, et on vaja selgust ja teada, mis saab. Puidukasutamine areneb väga hästi. Paberipuud ei veeta enam asulast Võrumaalt mere äärde, vaid see läheb graanuliks. Puidukasutus on seotud transpordiga. EEML tahab esile tuua, et omaniku huvi ei ole kõdupuitu kasvatada. Küll võib seda teha toetustega. Küsimus on, miks põllumajandussektoris võetakse saamatajäänud tulu küsimust tõsisena, aga mitte metsanduses. Tegemist lühikese perspektiiviga küsimusega.

Tehti veel ettepanek, et arendada kohe säästlik süsteem, mitte toetada ühte katelt. Oletati, et inimesed tulevad appi ja osad juba tegelevadki sellega.

Teema võeti kokku järgmiselt: tõenäoliselt Vabariigi Valitsuse kabinet arutab asja investeringu aspektist ja sealt tuleb vastus perspektiivile, millised stsenaariumid jne. Võib olla juba detsembri jooksul.

Märgiti veel kord ära, et on väga hea ettepanek ilma dotatsioonita puitu ahju panna. RM sõnul ei ole see valik, kuna hinnad ei muutu, kõik jääb samaks ja puitu sinna ei panda. Vastuseks toodi välja, et biomassi vajadus kasvab pidevalt. Ka KIKi taotlusvoorud aitavad kaasa. Tegelikult on hinna kõver tõusujoones. Erinevad lahendused võimaldavad seega tõusu hüppeliselt (toetused) või pidevalt (ilma). EEML vastab, et küttepuidu hind ole tõusujoones, vaid languses. Mõjutab ka nafta hind. Kui hind läheb nii alla, siis metsaomanik ei raiu ja hakkab mõjutama ka teisi valdkondi. Metsas ei raiuta ühte sorti puud välja.

Täpsustati, et ilma dotatsioonita tekib motivatsioon põletada tulevikus niikuinii kui CO₂ hind on tõusnud.

Lisati veel, et tekkinud metsanduse probleem on teatavas mõttes jäänuk kunagistest metsanduslikest otsustest ning ahju toppimine ei ole võib olla ainuke alternatiiv.

2.2 Kokkuvõte:

Keskkonnaminister tegi ettepaneku võtta EEML pöördumine teadmiseks, suur lahendus saab olla valitsuse kabineti otsuses. RMK-ga seonduvalt: seatud on kolm punkti, tuleb analüüsida kahe ministeeriumi koostöös. Tegeletakse jaanuarikuus. Tuleb seisukohad kokku kirjutada ning ruumiväliselt arutada, millised inimesed kaasatakse.